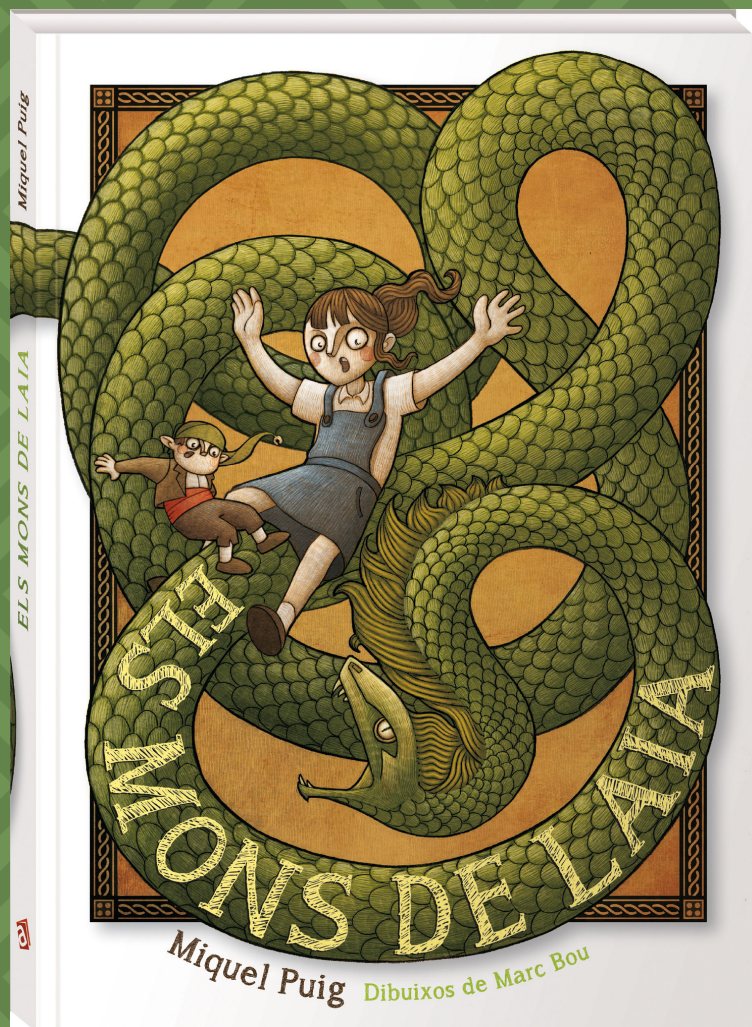

PROPOSTA DIDÀCTICA

ELS MONS DE LAIA

ANDANA EDITORIAL

AUTOR: MIQUEL PUIG

PRESENTACIÓ

Per tal de complementar la lectura d'*Els món de Laia*, hem preparat un bon grapat de propostes que pretenen incidir en la comprensió del text, presentar alguns fragments de lectures relacionades amb episodis del conte i que m'han inspirat en la creació d'aquesta història, així com unes quantes activitats que proposen la reflexió sobre el text per a què els infants puguin expressar-se des de la seua pròpia experiència.

Hem partit d'uns principis que prioritzen una metodologia activa i participativa. Així trobem activitats que tenen com a objectiu fomentar la creativitat dels xiquets i xiquetes; d'altres que fan èmfasi en millorar la comprensió de les nostres expressions i frases fetes, molt sovint en perill d'extinció, i que pretenen millorar l'ús que fem de la nostra llengua; d'altres que els duren a descobrir que entre el nostre imaginari hi ha molts personatges que resten en el calaix de la memòria i que poden resultar protagonistes d'un munt d'històries; i d'altres en què podran gaudir dibuixant, pintant o resolent un laberint o un trencaclosques.

És convenient que en la realització de les activitats conten amb el suport dels mestres o dels pares i les mares. *Els mons de Laia* és una història que també ens agradarà als més grans, llanceu-vos a la seua lectura que, de ben segur, serà un plaer també per a vosaltres. Després compartir el text amb ells, llegir junts les preguntes permetrà que els infants puguin expressar els seus dubtes i que establim una comunicació fluida que millorarà les relacions interpersonals i farà que compartim les nostres reflexions i vivències.

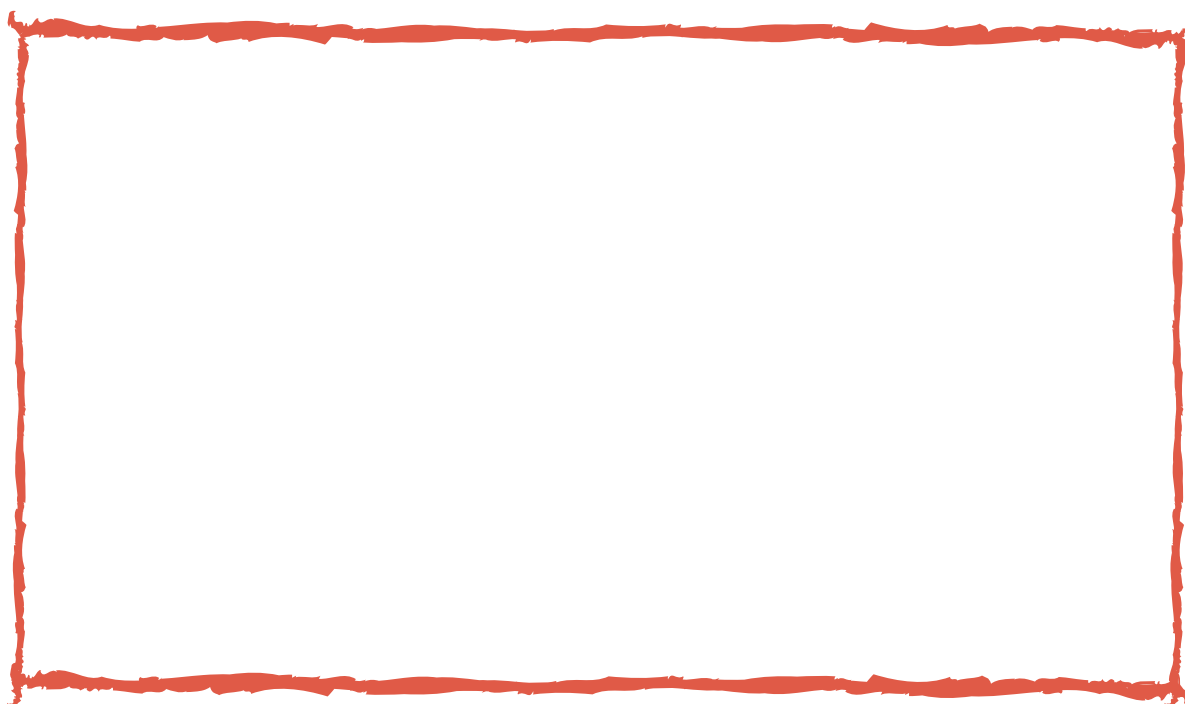
Esperem que aquest complement a la lectura es puga aprofitar tant a classe com a casa i que d'aquesta manera els xiquets i xiquetes puguin pensar i parlar sobre el conte i fer-lo seu..

ACTIVITATS

1. Laia és una xiqueta que va en una cadira de rodes però aconsegueix ajudar a la seua germana vivint una aventura excepcional. Totes les persones tenen sempre alguna cosa que aportar. Tens algun company o companya que tinga cap diversitat? Pensa uns moments i escriu aquelles coses que pots fer amb ell o ella i en què segur descobriràs podeu gaudir junts:

2. Laia, Laura, Lorena i el seu veí inventen jocs amb qualsevol cosa. Quin joc crearies tu amb aquests objectes? Una caixa de cartró que caps dins, una tela gran que podria tapar el teu llit, dues rodes i tres pals de fusta tan alts com tu.

3. Deixa volar la imaginació i dibuixa una bruixa.

4. Enric Valor va recollir moltes rondalles, caminava de poble en poble preguntant als veïns i veïnes i així, a poc a poc, va aconseguir completar una obra que és una vertadera enciclopèdia de l'imaginari col·lectiu del poble valencià. Relaciona posant a cada títol el mateix número que té l'escena que li correspon de cadascun d'aquests fragments de les Rondalles Valencianes d'Enric Valor:

L'albarder de Cocentaina

El castell d'Entorn i no Entorn

El jugador de Petrer

El dimoni fumador

Les velletes de la Penya Roja

El gegant del Romaní

Deixà el fes, s'agafà al romaní, ben
estacats els peus
en la terra blana, i pegà estirada.
De seguida, heus ací la meravella:
entre la fressa del terrible huracà, sense
saber d'on venia, sentí una veu grossa i
aspríssima, amenaçadora, que feia:

- Si m'estires els cabells, me n'eixiré amb
ells!'

'Mira, Teresa: demà te
n'aniràs al castell d'Entorn
i no Entorn, on viu la meua
germana Argelagaina.
Jo t'explicaré per on hi has
d'anar.

Mira: ixes d'ací cap a sol
ixent...
Tu no deixes mai aquesta
drecera.'

Una vegada arribats
davant de l'edifici,
Ciril es meravellà
perquè les bruixes
i bruixots es ficaven
un darrere de l'altre
pel forat del pany.'

• 'Es torbà un poc l'oncle Porra
i li va mirar la cara. Déu del cel!
Dels ulls d'aquell home eixia llum,
llum de veres, que li donava, a Porra, com una
calentor! •

I davall la muntera, mal estacada al cap,
li va descobrir les puntetes de dues banyes:
• -És un dimoni -es digué Porra tremolant.' •

'Fa molts segles vivien en la caseta,
bastida en un punt que planejava,
dues velletes, germanes, que no tenien més béns
que aquell mal recés, unes cabres blanques, un boc
de llargues barbes i unes pomeres que creixien pels
voltants...'

Don Pere va llegir el pergamí,
que contenia les clàusules habituals:
ell es feia càrrec de la bossa de monedes que el farien
ric, i,
barata això, signava el document
i es comprometia a donar l'ànima al dimoni
a partir del terme de deu anys.'

5. Investiga, busca en una enciclopèdia o en la xarxa, i esbrina que és un aquelarre. Explica-ho amb les teues paraules:

6. Andreu Galan té un poema molt divertit al seu llibre *Qui no sap riure no sap viure*, d'Andana Editorial. Afig-li tu una o dues versades més, vinga que és fàcil!

**Això era i no era
un bruixot sense granera.
Una aranya coixa i cega.
Una lluna marinera.
Això era i no era
una vaca acordionista,
un conill que era taxista,
una mestra que era bruixa
i un conserge equilibrista.**

7. Alguna vegada has tingut cap malson? Intenta explicar-ho amb tots els detalls que pugues:

8. Fes aquest puzle amb les imatges de Peret, retalla'l i enganxa'l com en la imatge de mostra.

9. En el conte de Laia apareixen moltes expressions valencianes que sovint ja no utilitzem. Uneix amb fletxes les expressions amb el que penses que volen dir:

Qui no treballa quan pot, no menja quan vol

Si no fas els teus deures quan cal no tindràs uns bons resultats

Laia s'hi aproxima a pleret

Estar gairebé a les fosques

La llum del sol es filtra amb penes i treballs

Cal anar amb molta cura

Cal anar amb peus plans per si ens en topem alguna

Aproximar-se sense fer soroll

Tens raó, per Lorena, hem de fer el cor fort

Els deixa patint sense saber que passarà

Els deixa amb l'ai al cor

En veiem de tots els colors, de bones i de no tant bones

Sí, això és. Has trobat l'enfilador!

Cal lluitar, cal esforçar-se al màxim

Hui n'estem veient de verdes i madures

Has trobat el lloc per on començar a resoldre l'enigma

10. Sovint utilitzem expressions que venen del castellà i estem oblidant les nostres pròpies. Fes una frase amb cada una de les expressions:

Més val que no et poses en camisa d'onze vares

Ves alerta i amb l'ull viu

Tal faràs, tal trobaràs

Serà com viure a cor què vols

El bé, buscar-lo, el mal, esperar-lo

Travessen el pati del castell a cametes em valguen

11. Als que ens agrada escriure històries també ens agrada inventar-nos metàfores que ajuden a entendre el que volem explicar. Crea alguna metàfora com aquestes que apareixen al conte:

**va acompanyat d'una pudor d'ous fregits
i peus suats que et deixa atabalat**

**Un dimoni llarguerut i prim, amb una força
més alta que una canya de barranc'**

12. Saps què és un donyet? Els donyets o follets són esperits familiars, units a una casa o una família. Així es descriu en el conte a Peret Capdebotó:

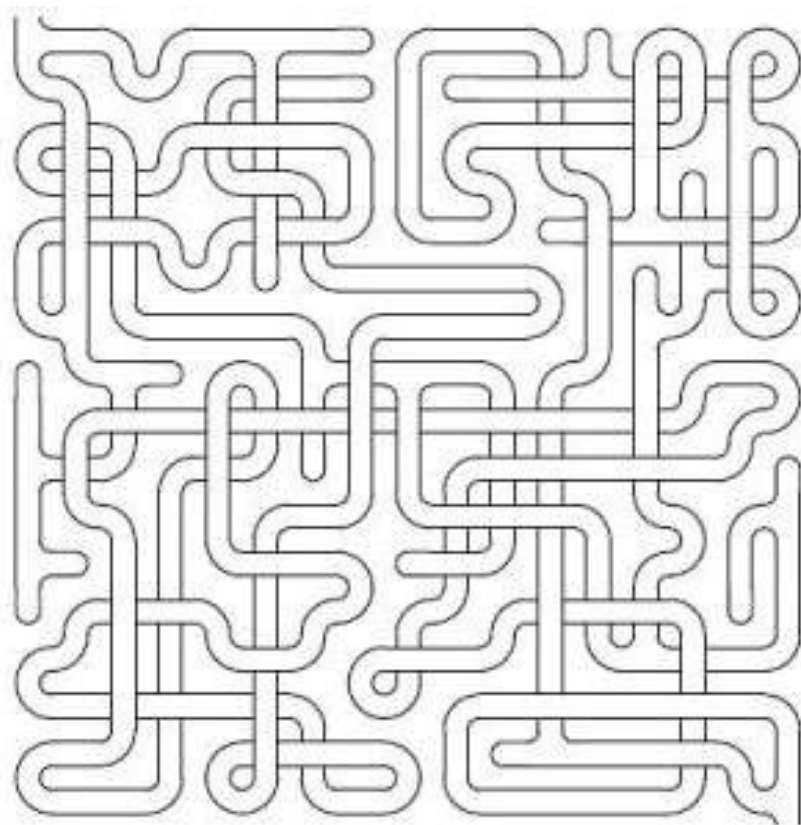
**Vora una fulla de falaguera, hi ha un ésser tan
menudet que no alça ni un pam de terra. Porta
una faixa de color roig, ajustada a la cintura, i
una jaqueta marró ben curiosa, amb les marques
de costura a l'altura dels muscles.
Al cap, un mocador verd amb un picarol diminut i
sorollós a l'extrem, un sarró i un cresol penjats
del muscle.'**

Crea una història breu amb un donyet com a protagonista. Vinga! T'ajude!
Inventa't un nom: pots fer-ho combinant dues paraules, lliga+fills, Manel Lligafils;
pensa alguna entremaliadura, canviar els coberts de lloc, posar els calcetins del
teu pare en el calaix on els guarda la teua mare...

13. El bruixot del conte de Laia té tres noms. Tria quin t'agrada més i fes una frase amb el nom que has escollit:

- a) L'amo de les Feres i les Herbes
- b) El bruixot Quehosaptot
- c) El senyor dels Temps i les Tempestes

14. Laia ha de buscar el camí que la condueix al castell, fes tu el mateix. Resol aquest laberint:

15. L'espill és una referència constant en molts contes. Relaciona cada escena amb el títol corresponent

La nova reina era molt bella i orgullosa,
i no podia sofrir que ningú li passara davant en bellesa. Tenia un espill prodigiós, i cada vegada que s'hi mirava, li preguntava:
-Espillet estimat, qui és la més bella del comtat?
I l'espill contestava invariablement:
-Senyora reina, vostè és la més bella de tot el país.

Blancaneus,
conte de fades popular
recollit pels
germans GRIMM

Jaume tenia set, de sobte recordà les taronges que havia collit el dia anterior i, sense pensar-ho més,
agafà la seua daga i tallà la primera taronja que va trobar.
Encara no l'havia acabada de tallar quan, plom!, la fruita salta per l'aire i apareix una jove molt bella que, sense més presentacions, li digué:
- Doneu-me aigua per a rentar-me,
tovallola per a eixugar-me,
espill per a mirar-me
i una pinta per a pentinar-me. '

Les cròniques de Nàrnia:
el lleó, la bruixa i l'armari
de CLIVE S. LEWIS

Van entrar en una habitació pràcticament buida.
Només hi havia un armari gran amb espills en les portes. No hi van trobar res més, llevat d'una botella blava en la llinda de la finestra.
-Res per ací! -va dir Peter, i tots es precipitaren cap a la porta per a continuar l'excursió. Tots llevat d'ella, que es va quedar enrere.
-Què hi deu haver a l'armari?

A través del mirall
i allò que Àlícia hi va
trobar
de LEWIS CARROLL

Juguem a que hi ha una manera de travessar l'espill; juguem a que el vidre es fa blanet com si fora de gassa de manera que hi poguérem passar a través. Però, com?! Si sembla que ara mateix s'entela i es fa boira! Me la jugue que ara mateix seria molt fàcil passar-hi a través!
I mentre Àlícia parlava, es va trobar que estava enfilada al capdamunt de la xemeneia, encara que no podia recordar com hi havia arribat.

El príncep aventurer i
l'amor de les tres taronges
de J GONZÁLEZ I CATURLA

16. Un gran arbre com el faig mil·lenari és un símbol de vida i de protecció de la natura. Quines coses penses que tots i totes hauríem de fer per a cuidar del nostre entorn?

17. Laia té por de la foscor i d'allò desconegut. Tots i totes en alguna ocasió tenim por a alguna cosa. Cantar quan estàs sol a casa, parlar en veu alta encara que estigues sol, poden ser uns bons trucs per a superar algunes pors. A quines coses tens tu por?

18. Sabies que comptar estrelles dona sort? Parla amb el pare i la mare, amb les iaies i els iaies, amb els tios i les ties. Investiga i escriu quines coses creuen ells i elles que els donen sort:

19. Deixa anar la teua creativitat, fes un dibuix dels gambosins. Aquest fragment et dona unes pistes:

GAMBOSINS

Menuts, voladors i d'un
negre brillant. Xiulen i
espanten les nits de molt de
vent. A vegades, aprofiten per
a fer bromes, quan diem a algú:
«Vés-te'n a caçar o pescar
gambosins»

La Maria no té por
FRANCESC GISBERT i
DANI MIQUEL

20. La nit de sant Joan és una nit màgica, una nit que forma part dels nostres dies assenyalats i on repetim velles tradicions. Coneixes algunes de les tradicions que tenim costum de fer la nit de sant Joan?

21. Una bubota és com una titella que espanta la gent. Coneixes altres parells que s'utilitzen per a espantar?

22. Al conte de Laia s'explica com és una bubota. Sabries dir-ho tu amb les teues paraules? Com li ho diries a un amic o amiga?

'Del colp, roda per terra un cap de carabassa amb un ciri dins. El llençol cau i deixa al descobert un atifell amb dues fustes clavades en creu.'

23. Descubrim noves paraules:

Saps que és una premonició?

Saps que és un llibrell? Pot ser els iaies tinguen algun per l'andana de casa

Saps que és una maledicció?

24. Bufim Rocam és un geni, un esperit de la natura que explica que les roques són el seu refugi. Hi ha molts genis i esperits que habiten indrets concrets (rius, mars, arbres, boscos,...). Representen els quatre elements fonamentals de la natura. Sabries citar-los. Vinga! T'ajude posant la lletra inicial:

T _ _ _ _

A _ _ _

F _ _

A _ _ _ _

25. Peret Capdebotó utilitza una fona per a tombar l'ogre. Investiga, saps per a que s'emprava una fona?

26. Els nyítols són unes criatures desconegudes. Completa EL diàleg que apareix al conte de Laia amb les paraules que falten. La definició que en fa Víctor Labrado, al llibre de Llegendes valencianes, t'ajudarà.

Els nyítols o nítols són, entre totes les presències secretes, de les més mal conegudes i poc estudiades. Invisibles, però no immaterials, són de tan reduïdes dimensions que entren pel conducte auditiu humà a núvols de milions, buscant la memòria per rosegar-la, perquè és la part més dolça del cervell.

-Hem investigat i creem que, potser, li han entrat nyítols al

-Les criatures que xuclen la

-Sí. Laura i jo pensem que poden ser aquestes que es fiquen al cervell, però en cap lloc hem trobat un per a ells.

27. Els donyets, al igual que altres criatures, són especialistes en trobar la manera de passar allà un volen, bé siga pel forat del pany, bé siga pel badall de la porta. Al conte de Laia, Peret s'esmuny per un badall; a La Maria no té por el butoni és caçat al passar pel badall; a la cançó de Marieta, Dani Miquel explica com els espantacriatures es colaven pel forat del pany i pujaven per l'escala. Imagina que un donyet es cola per baix de la porta de la teua habitació, què faries?

28. A la nostra literatura al igual que a les nostres festes hi ha moltes referències a gegants, com el text que tens a continuació. Fes un dibuix d'un gegant enmig del teu poble o del teu barri:

**El Gegant-Xic nasqué un bon dia a la
plaça del poble. La seva mare l'havia
donat a llum al cap de quatre mesos: el
bebé més gran que mai havia nascut en
aquell poble.
"El Gegant-Xic"
dins El savi rei boig i altres contes,
d'EMPAR DE LANUZA**

29. A la germana de Laura li agrada molt llegir, diu que llegir és com viatjar sense eixir de casa. Escriu tres raons per les que penses que és bo llegir:

30. Pinta els instruments de la sala de música del castell.

31. Al conte de Laia a la paraula "pany", li se donen diversos significats, és una paraula polisèmica. El pany de la porta i el pany com a extrem d'una tela, mocador, tapís... Coneixes més paraules que tinguen diversos significats?

32. Sabries dibuixar l'àmfora tal com es descriu al conte? Vinga! Segur que et queda bé! Ací tens la descripció per a que t'ajude:

Laia no l'escolta, s'ha quedat impressionada per la seua bellesa. Els colors canviants de l'àmfora l'han captivada, del roigenc del cos a l'ambre del peu; les marques negres que li donen un to rugós d'irregularitat; la panxa redona i l'ansa capriciosa fins a la boca, coronada amb un tap de vidre tallat com un diamant.

33. Busca en la sopa de lletres les criatures que apareixen en el conte de Laia: DIMONI, BRUIXOT, SERP, GAMBOSINS, NYÍTOLS, ENCANTADA, CARO, OGRE, BUBOTA, AFERAMI

M	I	W	T	P	J	V	T	W	P	Ñ	M	N	C	W
C	I	A	F	E	R	A	M	T	U	G	F	Y	B	S
K	B	Y	D	U	T	C	D	S	R	G	G	I	R	B
F	S	O	E	T	L	T	S	A	A	C	Q	T	U	V
U	K	R	E	R	S	Y	O	M	T	M	J	O	I	A
P	G	A	B	J	G	F	B	Q	N	N	F	L	X	B
K	Ñ	C	O	L	G	O	I	Q	E	T	A	S	O	V
A	U	A	Ñ	D	S	N	P	G	A	O	D	C	T	Z
K	K	X	L	I	O	I	V	B	Q	O	F	U	N	S
E	Ñ	R	N	M	V	A	R	L	J	U	E	A	P	E
G	H	S	I	P	V	W	E	R	A	F	T	R	X	L
A	J	D	C	R	O	X	H	J	T	O	E	N	W	T
Q	Q	Ñ	V	Y	M	F	X	M	B	S	J	W	J	W
U	X	J	Y	A	P	G	W	U	F	O	Ñ	U	L	A
A	J	W	V	N	I	G	B	T	N	Ñ	S	T	H	K

34. Alguna vegada has tingut alhora sensacions de diversió i de por com els passa a Laia i a Peret en aquesta escena? Conta amb les teues paraules com t'has sentit per exemple la primera vegada que has pujat a una atracció de fira d'aquelles que te fan volar i pujar amunt i avall:

-Què és això? -pregunta Laia.

-Ni idea!

-Xxxxxiiiiit!

35. Coneixes alguna història de serps gegantines? Si és així envia-la per correu, la meua adreça és miquelpuig28@gmail.com. Mira, jo conec aquesta. Per què no t'inventes un nou final?

Aleshores el forçut se'n va anar a la serra,
i en arribar-hi es va posar a collir llenya.
Ben prompte en tenia el carro ple fins a dalt del tot,
que no podia posar-hi ni una branqueta més.

De sobte, va sentir un soroll estrany
i va veure una serp grandíssima amb la panxa tota unflada
perquè s'acabava d'engolir el burro que tirava el seu carro.
Llavors ell, tot enfadat, digué a la serp:
-Ah! T'has menjat el meu burro, eh? Saps què faré?
T'enganxaré del carro i tu faràs de burro.

**«El forçut de Xixona», Rondalles de l'Alacantí
de JOAQUIM GONZÁLEZ I CATURLA**

36. Pinta al bruixot enfurismat tal com es descriu al conte:

**En assabentar-se del que ha passat, se li encén el fetge,
li ix foc dels queixals i es fa més roig que un pebrot.**

